

KOVÁCS MARGIT

kerámiaművész

Győr, 1902. november 30. – Budapest, 1977. június 4.

A Szentendre Város Díszpolgára kitüntetést 1974-ben, az elsők között vette át

Kovács Margit pedagógus családból származott. Apja fiatalon meghalt, édesanyja nehéz körülmények között nevelte két lányát.

Kovács Margit az érettségi után banktisztviselőként helyezkedett el, de mellette beiratkozott Jaschik Álmos magániskolájába. A magyar szecesszió egyik legjelentősebb, polihisztor művésze, a grafikus, festő, iparművész, szakíró, művészpédagógus és jelmeztervező a magyar népművészet szeretetére nevelte tanítványait, s fő vezérelve az volt, hogy a művészeknek meg kell tervezni a stílusos emberi környezet minden részletét, a lakóháztól a szekrénykulcsig. Kovács Margit a Jaschik-iskolában végzett grafikus stúdió mellett az Iparművészeti Iskolában porcelánfestést tanult.

1926-tól 1928-ig Herta Bucher, a bécsi szecesszióhoz (a Wiener Werkstätte-hez) közel álló keramikus műhelyében dolgozott, majd 1928 és 1929 között Münchenben, az Állami Iparművészeti Iskolában (Staatsschule für Angewandte Kunst, 1937-től Iparművészeti Főiskola) tanult. Münchenben az egyházi szobrászatban elmélyült Karl Killer és a szecessziós porcelántervező, Adelbert Niemeyer voltak a mesterei. 1932-ben tanulmányutat tett Koppenhágába, itt a funkcionális kerámiakészítést tanulmányozza. 1933-ban három hónapot töltött a Párizs és Versailles között fekvő Sèvres-i Porcelángyárban, ahol a samottos agyaggal ismerkedett meg, amely későbbi pályafutásában jelentős szerepet kapott.

Műveit – bibliai témájú domborműveket és néhány mintázott állatfigurát – első alkalommal 1929-ben a Tamás Galériában mutatta be, a kiállítás nagy sikert aratott. Már ekkor megfogalmazódott, hogy Gádor István és Gorka Géza mellett ő a modern magyar kerámiaművészet egyik megalapítója. Nem maradtak el az ezt igazoló kül- és belföldi díjak és kitüntetések sem: IV. Triennálé ezüstérme, Milánó (1933); V. Triennálé aranyérme, Milánó(1936); a Magyar Iparművészet Országos Egyesületének ezüstérme (1937); I. Országos Iparművészeti Kiállítás aranyérme; Nemzetközi Iparművészeti Kiállítás aranyérme, Berlin (1938); a VI. Triennálé ezüstérme, Milánó (1939); a VII. Nemzetközi Kiállítás ezüstérme(1940).

Az 1930-as évek végén kezdett el érdeklődni a korongolt kerámiák iránt. Első ilyen munkája, a *Kuglóf Madonna*, 1939, mely egyszerre idézi a népi fazekasság tárgykultúráját és a szakrális paraszt-barokk művészetet. A 30-as évek egyúttal a technikai kísérletek korszaka is: az iparművészet és a képzőművészet határterületeit fessegetik művei (mint a középkorból itt maradt freskókat, mozaikokat idéző, cementbe ágyazott kerámiák:

Utolsó vacsora, 1938, Angyali üdvözlet, 1938, a majdnem-festmény, textil-faktúrák kerámiakép: Csodálatos halfogás, 1938, a kora-középkori figuratív aquamanilékét – a templomi áldozathoz használt víztartó edényeket – mintának tekintő Evangélista szimbólumok, 1938.)

1945-ben belépett a Magyar Kommunista Pártba, s ettől kezdve nagy állami feladatokat kapott, épületdíszítő kerámia faliképek és plasztikák készítésére (*Balaton térkép, 1950 – kerámia dombormű a Déli Pályaudvarra, Úttörő Áruház díszkútja*), de ekkor sem hagyta abba a vallásos tárgyú, egyházi megrendelések teljesítését. A 40-es évek végén fedezte fel a nagyméretű korongolt plasztikákban rejlő lehetőségeket. – „*A fazekas mindig az edényből indul ki*” – vallotta. Az 1948-ban készült *Szoptató Madonna* után – már az 50-es években – emblematikussá vált művek sorozata kezdődött el. (*Kenyérszegő, 1953, Fonó, 1954, Esőleső, 1953 – utóbbival a Brüsszeli világkiállítás nagydíját nyerte el 1957-ben.*)

Az 50-es évek „optimista munkásábrázolásokat” követelő kultúrpolitikai elvárását úgy kerülte el, hogy ebben az időszakban készült nagyméretű csempe faliképein, domborművein, korongolt és mintázott plasztikáin a magyar népelet figurái jelennek meg. A „szocreált” csak néhol elfogadó, inkább a 30-as évek idealizált, szecesszió átszűrte népi kultúráját, esetenként Jaschik Álmos formavilágát idéző művei a korszak egyik legsikeresebb művészévé tették: munkáiért egyaránt rajongott az új nomenklatúra (Kovács Margit Kádár János és Aczél György legfelsőbb köreihez tartozott), mint a dekoratív, közérthető, derűs művekért hálás nagyközönség. Az elsők között kapta meg a Kossuth-díjat (1948), melyet a kor szinte minden elismerése követett: *Érdemes Művész (1953); Kiváló Művész (1959); Munka Érdemrend (1962); Munka Érdemrend arany fokozata (1972)*. Munkásságát 1986-ban – posztumusz - az akkor megalapított Magyar Örökség-díjjal is elismerték.

A 60-as években készült alkotásaiban bizonyos formai letisztultság és a pályán eltöltött 40 év stilisztikai összegzése figyelhető meg. Szinte kizárólagossá vált az 1933-ban, Sèvres-ben megismert samottos agyag, s ennek rusztikus, szemcsés felülete miatt a dekoratív, színes mázak helyett pasztellszínű földfestékeket (engobe) alkalmazott díszítésre. Témaválasztás szerint talán ez a korszak a legváltozatosabb: az emberi élet szomorú és örömteli pillanatai, mitológiai hősök és a Biblia történetei, népdalok figurái, népmesei és klasszikus irodalmi alakok, távoli népek motívumai jelennek meg művein.

70-es évek elején kérték fel Kovács Margitot, hogy munkásságát állandó kiállításon mutassa be. A kiállítást eredetileg szülővárosában, Győrben szeretne volna megnyitni, de a város akkor nem tudta fogadni a gyűjteményt. Ezért Szentendrének ajánlották fel a műveket, s bár Kovács Margit soha nem volt lakója az akkor már nagyhírű kortárs művészeti központnak, Magyarország első, élő művészt bemutató közgyűjteménye itt nyílt meg 1973-ban.

A Szentendrének adományozott hagyatéki anyag bemutatása céljából bővített, 1978-ban újra megnyitott Kovács Margit Kerámiamúzeum igen népszerű lett, 1980-tól 1985-ig a látogatók száma megközelítette az évi egymillió főt. A kiállítás az ebben az időben hazánkba érkező diplomáciai vendégek, uralkodók, magas rangú politikusok és a nemzetközi művészeti élet képviselői számára „kihagyhatatlan, kötelező” programmá vált, s bár mára a látogatók száma jelentősen csökkent, a múzeum ma is Szentendre egyik fontos turisztikai vonzereje.

Irodalom:

P. Brestyánszky Ilona: Kovács Margit, Képzőművészeti Alap Kiadóváll. Bp. 1976
Kovács Margit – A szentendrei állandó kiállítás katalógusai (1973, 1990, 2012)